

1986

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ

DOĞU VE GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ

**ÇATIŞMALI ORTAMLARDA
MEYDANA GELEN İNSAN HAKLARI İHLALLERİ
(24 TEMMUZ 2015 – 24 TEMMUZ 2016)**

**ARAŞTIRMA RAPORU
-BİLANÇO-**

1986
30 AĞUSTOS 2016
İHD DİYARBAKIR ŞUBESİ

DEĞERLENDİRME

İnsan Hakları Derneği Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi “24 Temmuz 2015-24 Temmuz 2016 Tarihleri Arası Çatışmalı Ortamlarda Meydana Gelen İnsan Hakları İhlalleri Araştırma Raporu”nu açıklamak üzere bir aradayız.

Tek bir can kaybının yaşanmadığı ve insan hakları ihlallerinin azalma gösterdiği 2013 ve 2014 yıllarında demokratik çözüm adı altında yürütülen barış çabaları, Türkiye halklarının bir arada ve demokratik bir toplumda barış içinde yaşayabileceğine yönelik umutları arttıran bir süreç olmuştur.

Ancak 2015 yılının ortalarına doğru yeniden başlayan silahlı çatışmalarla birlikte, maalesef halklarda oluşan umutlar ve pozitif enerji adeta tükenmiş durumdadır. Nitekim gün geçmiyor ki, can kayıpları yaşanmasın! Çatışmalı ortamın miladı olarak kabul edilen 24 Temmuz 2015 tarihinden 24 Temmuz 2016 tarihine dek bölge kentlerinde, tespit edebildiğimiz verilere göre; asker, polis, korucu, örgüt militanı ve sivil olmak üzere 1552 kişi yaşamını yitirdi, 1683 kişi ise yaralandı. Bu korkunç tablonun, toplumsal yaşamımızda onarılması güç tahribatlar yarattığı açıkça görülmektedir.

Yine bu süreçte, toplumsal hayatımızın demokratik yapısını zedeleyen ve ilerleyişini önleyen uygulamalara tanıklık etmekteyiz. OHAL uygulamalarıyla gerçekleşen hak sınırlandırma ve yasaklamaların yanı sıra, yargısız infazlar, işkence ve kötü muamele, haksız gözaltı ve tutuklamalar, örgütlenme ve gösteri hakkı, düşünce ve ifade hürriyeti ile basın özgürlüğüne yönelik sansür ve baskılar, gibi yaşam hakkına ve temel insan haklarına yönelik ihlaller yaşanmaktadır.

Meydana gelen ihlalleri çeşitli başlıklar altında incelersek;

Yargısız infazlar

16 Ağustos 2015 tarihinde Muş’un Varto ilçesinde başlayan ve değişik zamanlarda bölgede bulunan 9 kentin en az 35 ilçesinde ilan edilen sokağa çıkma yasakları sırasında icra edilen askeri-polisiye operasyonlar sırasında tespit edebildiğimiz verilere göre; 75’i çocuk olmak üzere en az 320 sivil yurttaş yaşamını yitirdi. Yaşamını yitiren yurttaşların bir kısmı güvenlik güçlerinin açtığı ateş sonucu yaşamını yitirirken, bir kısmı ise çatışmalardan etkilenmesi sonucu rahatsızlanarak ve operasyon bölgesindeki abluka nedeniyle hastanelere gidemedikleri için yaşamlarının yitirmişlerdir. Sokağa çıkma yasakları dışında da dur ihbarına uymama, keyfi öldürme, silah kullanma yetkisinin ihlali ve ev baskınlarında yargısız infaz olayları gerçekleşmiştir. Sokağa çıkma yasakları süresi içerisinde ve diğer sebepler birlikte, 24 Temmuz 2015 ile 24 Temmuz 2016 tarihleri arasında tespit ettiğimiz verilere göre; yargısız infaz olayları sonucu 440 kişi yaşamını yitirdi, 353 kişi ise yaralandı. Yargısız infaz olaylarına ilişkin ise, hızlı ve etkin soruşturmalar yapılmayarak veya sürümcemeye bırakılarak, cezasızlık politikalarına terk edildi.

Silahlı çatışmalar

TSK’nın yoğun şekilde düzenlediği askeri operasyonlar ile PKK’nın yaygın ve sistematik saldırı eylemleri sonucu 24 Temmuz 2015 ile 24 Temmuz 2016 tarihleri arasında bölgemiz

çok şiddetli çatışmalara sahne oldu. Silahlı çatışmalara dair bilançoya bakıldığında ise, 422 güvenlik görevlisinin yaşamını yitirdiği, 1065 güvenlik görevlisinin ise yaralandığı görülecektir. 614 silahlı örgüt militanı yaşamının yitirirken, 17'si ise yaralandı. Çatışmaların ortasında kalan 42 sivil yurttaş yaşamını yitirirken, 75 sivil yurttaş ise yaralı olarak kurtuldu. Silahlı çatışmalara ilişkin, bir diğer tespitimiz ise, silahlı örgüt eylemleri sonucu yaşamını yitiren sivil yurttaşlar. Bu eylemler sonucu 34 sivil yurttaş yaşamını yitirdi, 175 sivil yurttaş ise yaralı olarak kurtuldu. Çatışmalar sırasında bazı örgüt militanlarının yargısız infaz sonucu yaşamını yitirdikleri yönünde iddialara ulaşılrken, yaşamını yitiren bazı örgüt militanlarının cenazelerinin ise, çıplak olarak teşhir edildiği, yine işkence ve kötü muamelede bulunduğu tespit edilmiştir.

Yine bu süre içerisinde çoğu asker, polis ve memur olmak üzere 89 kişi, silahlı örgüt militanları tarafından alıkonuldu. Alıkonulanlardan bir kısmı, derneğimizin de içerisinde yer aldığı heyetler aracılığıyla teslim alınarak, serbest bırakıldılar.

Sokağa çıkma yasakları ve Özel Güvenlik bölgeleri

9 kentin en az 35 ilçesinde 'Kamu Düzenini Sağlama' adı altında, gün boyu ve kesintisiz bir biçimde ayları bulan sokağa çıkma yasağı ilanlarında, kategorik başlıklar altında sıralayabileceğimiz birden fazla insan hakları ihlalleri meydana geldi. Hukuki hiçbir dayanağı olmayan bu yasaklar süresi içerisinde, yasak ilan edilen yerlerde gerçekleştirilen operasyonel faaliyetlerle, yaşam ve temel insan hakları ihlal edildi. Pek çok yasağın bitimi ardından incelemelerde bulunmuş, ihlalleri yerinde tespit etmiştik. Başta yaşam hakkı ihlali olmak üzere, kişi ve konut dokunulmazlığı, barınma, beslenme, sağlığa ve eğitime erişim, iletişim, gösteri ve protesto hakkı, haksız ev baskınları-gözetim ve tutuklamalar gibi birçok konuda insan hakları ihlalleri gerçekleştirildi. 75'i çocuk en az 320 sivil yurttaşın yaşamını yitirdiği yasaklar boyunca, yüzbinlerce insan zorunlu göçe maruz bırakıldı. Operasyon faaliyetlerin bittiğinin, yerleşim alanlarındaki konut ve işyerleri iş makinaları ile yerle bir edildi. Raporumuzun Ek kısmında yer verdiğimiz Güneydoğu Anadolu Belediyeler Birliği'ne (GABB) ait 'Zorunlu göç ve Hasar Tespit Çalışmaları' başlıklı raporuna bakıldığında, yerinden göçertilen yurttaşların sayısının yüzbinlerle ifade edildiği ve tahrip edilen konut ve işyerlerinin ise yine binleri bulunduğu görülecektir. Yine sokağa çıkma yasağı ilan edilen bölgelerde Sanayi faaliyetlerinin ticaret hacminin potansiyelinin altına düşerek küçüldüğü, küçük ve orta ölçekli iş çevrelerinin ise tamamen yok olmakla yüz yüze kaldığı görülecektir. Bu durumu örnekleyen Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası'nın (DTSO) raporumuza katkı sunmak amacıyla ve talebimiz üzerine hazırladığı ve raporumuzun Ek kısmından ulaşabileceğimiz bilgi notunda, Sur ilçesindeki ticari faaliyetlerin iflas seviyesine ulaştığı ve bu durumun kent ekonomisine olumsuz etkilerde bulunduğu görülecektir.

Yine icra edilmek istenen askeri operasyonlar nedeniyle, kentlere ve ilçelere bağlı kırsal bölgelerde bu güne dek 87 kez ilan edilen ve yüzlerce bölgeyi kapsayan özel güvenlik bölgeleri ilan edildi. Bu bölgeler sivil yurttaşların geçişine yasaklanırken, bu uygulama, tek geçim kaynağı hayvancılık ve tarım olan kırsal bölge insanlarını mağdur etmiştir.

Gözetim-Tutuklama, İşkence ve kötü Muamele

Gerek bölgede bulunan derneğimizin şubelerine yapılan bireysel başvurular ve gerekse de basın yayın organlarında yer alan iddialarla gündeme gelen işkence ve kötü muamele uygulamalarının, çok yoğun bir şekilde gözetiminde ve gözetim yerleri dışında gerçekleştiği

tespit edilmiştir. Ulaşabildiğimiz tespitlere göre bölge kentlerinde; 286 kişi gözaltında, 161 kişi gözaltı yerleri dışında, 4 kişi köy korucuları tarafından, 103 tutuklu ve hükümlü mahpus cezaevlerinde işkence ve kötü muameleye maruz kaldı. 6 kişiye güvenlik güçleri tarafından ajanlık baskısı yapılırken, 31 kişi can güvenliği ile tehdit edildi. Tabii bu rakamlar tespit edebildiklerimizdir. Bu uygulamalara maruz kalan yurttaşların sayıca fazla olduğunu, ancak can güvenliği nedeniyle bu durumu gizlemek durumunda kaldığımızı düşünüyoruz.

Yine raporumuza konu olan süreç içerisinde bölge kentlerinde; haksız gözaltı ve tutuklamalar gerçekleştirilmiştir. Yurttaşların evlerine gece yarısı operasyonları yapılmış, aralarında siyasetçi, gazeteci, öğrenci ve çocuklarından bulunduğu yurttaşlar gözaltına alınmış, pek çoğu sadece düşüncelerini ifade ettikleri için yada gizli tanık beyanlarıyla veya hiçbir şey yapmamışken, ‘örgüt üyesi olmak’ ‘örgüte yardım etmek’ gibi suçlamalara maruz bırakılarak tutuklanmıştır. Bu süre içerisindeki bilançoya bakıldığında, bölge kentlerinde tespit ettiğimiz verilere göre; 275’ çocuk 7884 kişi gözaltına alınmış, 81’i çocuk 1959 kişi ise tutuklanmıştır. 4223 ev ve işyeri de, çoğunluğu gece yarısı olmak üzere güvenlik güçleri tarafından basılmıştır.

Basın özgürlüğü ile Düşünce, ifade ve örgütlenme özgürlüğü

Basın özgürlüğü, Türkiye’nin yakın tarihinde bu denli baskılarla karşı karşıya bulunmamıştır. Özellikle de siyasal iktidarın siyasi eleştiri adı altında basın organlarını ve mensuplarını hedef haline getirdiği bir süreci yaşadık, yaşıyoruz. Basına yönelik gözaltı ve tutuklama, soruşturma ve dava açma, işten çıkarma, haber sitelerine erişimi engelleme, işkence ve kötü muamele, haber takibini zorlaştırma gibi uygulamalarıyla basın özgürlüğü üzerinde korkunç bir sansürün ve baskının oluştuğunu ifade etmek istiyoruz.

Aynı şekilde düşünce ve ifade özgürlüğüne yönelik ihlallerde hızından hiçbir şey kaybetmedi. Barış çağrısında bulunan yüzlerce akademisyenin hazırladığı bildiri siyasi linçe maruz kalırken, 24 Temmuz 2015 ile 24 Temmuz 2016 tarihleri arasında bölge kentlerinde tespit ettiğimiz verilere göre; 43 farklı soruşturma dosyası açılmış, toplamda 702 kişi hakkında soruşturma başlatılmıştır. Ayrıca, sendikal grevler ve çeşitli demokratik etkinliklere (Anma, kınama) katıldıkları gerekçesiyle, 13067 kamu emekçisi hakkında idari soruşturmalar açılmıştır. 15 farklı dava dosyası açılmış, toplamda 59 kişi yargılanmıştır. Yargılanma aşaması devam eden 60 farklı dava dosyası karara bağlanmış, 168 kişi hakkında çeşitli hapis cezaları verilmiştir.

Yine bu süreçte örgütlenme hakkına yönelik ihlaller meydana gelmiştir. Bölge kentlerinde tespit ettiğimiz verilere göre; 20 siyasi parti, 14 dernek, 7 Eğitim ve Kültür Kurumu, 19 Belediye hizmet binası ve eklentileri güvenlik güçleri tarafından baskına maruz kalmış ve ırkçı gruplar tarafından saldırıya uğramıştır. 17 dernek ve 2 Eğitim ve Kültür Kurumu ise kapatılmıştır.

Toplumsal yaşamımızda ağır kayıplara ve travmatik durumlara yol açan çatışmaya dayalı politikaların, demokratik bir toplum ve halklar arasında kalıcı bir barışın inşasına hizmet etmediği açıkça görülmektedir. Bu yöntemlerde ısrarın, daha büyük felaketlere yol açacağından kuşku yoktur.

Biz insan hakları savunucuları için esas olan, başta yaşam hakkı olmak üzere temel hak ve özgürlüklerin, toplumsal adalet duygusu ile güvence altına alınmasıdır. Demokratik bir

toplum inşa etmenin ve sorunları çözüme taşımanın tek yöntemi diyalogdur, müzakeredir diyoruz. Bu nedenle çatışmalı taraflar acil olarak, müzakere koşullarının sağlanması amacıyla çatışmasızlığa geri dönmelidir. Bunun için sorumluluk bilinciyle hareket etmeli ve duyarlılık göstermelidirler. Devlet ve siyasi iktidar, çatışmaların derinleşmesini sağlayan sıkıyönetim uygulamalarına ve askeri operasyonlara bir an önce son vermeli ve çözüm müzakereleri yeniden başlatılmalıdır. Aynı şekilde PKK de, silahlı muhalefetini bir an önce askıya almalı ve siyasi diyalog kanallarını ivedi olarak açmalıdır. Bu hususlarda, KCK tarafından çözüm sürecine ilişkin 10 gün önce yayınlanan deklarasyonun, fırsat niteliğinde bir tutum olduğunu ve devlet yetkilileri tarafından dikkate alınmasında yarar gördüğümüzü önemle vurgulamak istiyoruz.

Bunlar, bir an önce olmalıdır. Çünkü bu ülkede yaşayan halklar olarak barışa, demokrasiye, eşitliğe ve özgürlüklere her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyuyoruz.

1 Eylül Dünya Barış Günü vesilesiyle, çatışma halindeki taraflara bir kez daha seslenmek istiyoruz. Lütfen artık bu akan kanı durdurun! Bu ülkede yaşayan halklar barışı, kardeşliği, eşitliği ve özgürlükleri her zamankinden daha fazla hak etmektedir.

Bu temelde, bu çatışmalı ortamın bir an önce son bulmasını, kalıcı bir çatışmasızlık halinin ve çözüm sürecinin yeniden taraflarca müzakere edilmesi umuyoruz. 1 Eylül Dünya Barış Günü'nü kutluyor, halklara ve ülkemize barış getirmesini temenni ediyoruz...

İnsan hakları ihlallerinin son bulduğu, toplumsal barış, adalet ve özgürlüklerle dolu onurlu bir yaşam temenni ediyoruz.

**İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
DİYARBAKIR ŞUBESİ**

1986

BİLANÇO

YARGISIZ İNFAZ (KEYFİ ÖLDÜRME, SİLAH KULLANMA YETKİSİNİN İHLALİ VE DUR İHTARINA UYMADIĞI GEREKÇESİYLE ÖLDÜRÜLEN VE YARALANANLAR)

24 Temmuz 2015- 24 Temmuz 2016 tarihleri arasında, güvenlik güçleri tarafından gerçekleştirilen/gerçekleştirildiği iddia edilen yargısızlar infaz sonucu;

440 kişi yaşamını yitirdi, **353 kişi** yaralandı.

SİLAHLI ÇATIŞMALAR

24 Temmuz 2015- 24 Temmuz 2016 tarihleri arasında gerçekleşen silahlı çatışmalarda;

422 Güvenlik görevlisi yaşamını yitirdi. **1065** güvenlik görevlisi ise yaralandı.

614 Silahlı örgüt militanı yaşamını yitirdi, **17** silahlı örgüt militanı ise yaralandı.

42 Sivil yurttaş, çatışmaların ortasında kalarak yaşamın yitirdi. **75** sivil yurttaş ise yaralandı.

YASADIŞI ÖRGÜTÜN EYLEMLERİ SONUCU ÖLEN / YARALANAN SİVİLLER

24 Temmuz 2015- 24 Temmuz 2016 tarihleri arasında gerçekleşen silahlı örgütlerin saldırıları sonucunda;

34 Sivil yurttaş yaşamını yitirdi, **173** sivil yurttaş ise yaralandı.

MİLİTANLARIN CENAZELERİNE YÖNELİK UYGULAMALAR

24 Temmuz 2015- 24 Temmuz 2016 tarihleri arasında gerçekleşen silahlı çatışma ortamında yaşamını yitiren **15** örgüt militanının, güvenlik güçleri tarafından çıplak olarak teşhir edildiği ve cenazelerine işkence edildiği tespit edilmiştir. Bu tespitlere ilişkin kimi bulgular, sosyal medya araçlarında yayınlanmıştır.

ÖZEL GÜVENLİK BÖLGESİ İLANI / ARAZI, YAYLA, MERA VE OTLAK YASAĞI

24 Temmuz 2015- 24 Temmuz 2016 tarihleri arasında,

Bölgede bulunan kentlere bağlı ilçelerde ve ilçelere bağlı kırsal alanlarda 'güvenlik veya askeri operasyon yapılacağı gerekçesiyle' **87 kez**, özel güvenlik bölgesi kararları alınmış ve ilan edilmiştir. Özel güvenlik bölgesi ilan edilen alanlara, sivil yurttaşların giriş-çıkışları yasaklanmıştır. Bölgenin geçim kaynağının çiftçilik ve hayvancılık olması sebebiyle, yasaklar ekonomik mağduriyetlere yol açmıştır.

SOKAĞA ÇIKMA YASAĞI

24 Temmuz 2015- 24 Temmuz 2016 tarihleri arasında,

9 kente bağlı 35 ilçede, **en 105 kez** sokağa çıkma yasağı ilan edildi.

Sokağa çıkma yasakları sırasında tespit edilen verilere göre, **75'i çocuk** olmak üzere en az **320** sivil yurttaş yaşamını yitirdi.

NOT: Bu veri, yargısız infaz ve çatışmalı ortam bölümündeki istatistiklere dâhildir.

SINIR HATLARINDA YAŞANAN ÖLÜM VE YARALANMALAR

24 Temmuz 2015- 24 Temmuz 2016 tarihleri arasında,

Sınır hatlarında açılan ateş sonucu **48 sivil yurttaş** yaşamının yitirmiş, **60 sivil yurttaş** ise yaralanmıştır.

MAYIN VE SAHİPSİZ BOMBA PATLAMASI SONUCU ÖLÜM ve YARALANMALAR

24 Temmuz 2015- 24 Temmuz 2016 tarihleri arasında;

7 çocuk yaşamını yitirdi, **28 çocuk** ise kalıcı fiziksel rahatsızlıklar oluşturacak şekilde yaralandı. **1'i kadın** olmak üzere **6 yetişkin yurttaş** yaralandı.

İŞKENCE YASAĞI / İŞKENCE, KÖTÜ MUAMELE, ONUR KIRICI ve KÜÇÜK DÜŞÜRÜCÜ DAVRANIŞ ve CEZALANDIRMA

24 Temmuz 2015- 24 Temmuz 2016 tarihleri arasında;

Gözültünde birimlerinde **286 kişi** işkençe ve kötü muameleye maruz kaldı.
Gözültü birimleri dışında (ev baskınlarında, sokakta) **161 kişi** işkençe ve kötü muameleye maruz kaldı.
Köy Korucuları Tarafından **4 kişi** işkençe ve kötü muameleye maruz kaldı.
Cezaevlerinde **103 tutuklu-hükümlü mahpus** işkençe ve kötü muameleye maruz kaldı.
6 kişi kaçırılma ve ajanlık tehditlerine maruz kaldı.
31 kişi can güvenliği ile tehdit edildi.
Toplumsal gösterilerde güvenlik güçlerinin müdahalesi sonucu **99 kişi** yaralandı.

KİŞİ ÖZGÜRLÜĞÜ VE GÜVENLİĞİNE YÖNELİK İHLALLER

GÖZÜLTİNE ALINANLAR – TUTUKLANANLAR - EV BASKINLARI

24 Temmuz 2015- 24 Temmuz 2016 tarihleri arasında;

275 çocuk ve **7609 yetişkin** olmak üzere, toplam **7884 kişi** gözültüne alındı.
81 çocuk ve **1878 yetişkin** olmak üzere, toplam **1959 kişi** tutuklandı.
4223 ev veya işyeri, çoğunlukla gece yarısı veya sabaha karşı güvenlik güçleri tarafından basıldı.

GÖZÜLTİNDE ZORLA KAYBEDİLME

Sokağa çıkma yasağı ilanı ile birlikte çatışmaların meydana geldiği Şırnak kent merkezinde, 27 Mayıs 2016 tarihinde **DBP Şırnak İl Yönetici Hürşit Külter**'den haber alınmamaktadır. Külter'in güvenlik güçleri tarafından gözültüne alındığına yönelik tanıklıkların bulunmasının yanı sıra, güvenlik güçleri tarafından kullanıldığı tahmin edilen sosyal medya hesaplarından Külter'in gözültüne alındığına yönelik açıklamalar yapılmıştır. Külter'in akıbetinin ortaya çıkarılmasına yönelik başlatılan girişimlere karşı, devlet yetkilileri ve ilgili mercilerden hiçbir açıklama yapılmamıştır. Külter'in akıbeti hala bilinmemektedir.

ÖRGÜT MİLİTANLARI TARAFINDAN ALIKONULANLAR

24 Temmuz 2015- 24 Temmuz 2016 tarihleri arasında;

89 kişi silahlı örgüt militanları tarafından alıkonulmuştur. Alıkonulanların çoğunlukla asker, polis ve devlet memuru oldukları tespit edilmiştir.

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNE YÖNELİK İHLALLER

24 Temmuz 2015- 24 Temmuz 2016 tarihleri arasında;

96 adet basılı yayın ve materyal toplatıldı veya yasaklandı.
4 gazete ve yayın organı basıldı.
2 kültürel etkinlik yasaklandı.
123 haber sitesi adresi erişime engellendi.

DÜŞÜNCELERİNİ İFADE EDENLERE KARŞI AÇILAN SORUŞTIRMALAR

24 Temmuz 2015- 24 Temmuz 2016 tarihleri arasında;

43 farklı soruşturma dosyası açılmış, toplamda **702 kişi** hakkında soruşturma başlatılmıştır.

Ayrıca, sendikal grevler ve çeşitli demokratik etkinliklere (Anma, kınama) katıldıkları gerekçesiyle, **13067 kamu emekçisi** hakkında idari soruşturmalar açılmıştır.

DÜŞÜNCELERİNİ İFADE EDENLERE KARŞI AÇILAN DAVALAR

24 Temmuz 2015- 24 Temmuz 2016 tarihleri arasında;

15 farklı dava dosyası açılmış, toplamda **59 kişi** yargılanmıştır.

DÜŞÜNCELERİNİ İFADE EDENLERE VERİLEN CEZALAR

24 Temmuz 2015- 24 Temmuz 2016 tarihleri arasında;

Yargılanma aşaması devam eden **60 farklı dava dosyası** karara bağlanmış, **168 kişi** hakkında çeşitli hapis cezaları verilmiştir.

ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜNE YÖNELİK İHLALLER

24 Temmuz 2015- 24 Temmuz 2016 tarihleri arasında;

20 Siyasi Parti, **14** Dernek, **7** Eğitim ve Kültür Kurumu, **19** belediye hizmet binası ve eklentileri olmak üzere toplam, **60 kurum ve kuruluş** baskına veya saldırıya maruz kaldı.

17 Dernek ve **2** Eğitim ve Kültür Kurumu kapatıldı.

TOPLANTI ve GÖSTERİ ÖZGÜRLÜĞÜNE YÖNELİK İHLALLER

24 Temmuz 2015- 24 Temmuz 2016 tarihleri arasında;

117 toplantı ve gösteriye, güvenlik güçleri tarafından müdahalede bulunulmuştur.

23 toplantı ve gösteri ise, ilgili yerlerin Valilik ve Kaymakamlıkları tarafından yasaklanmıştır.

1986

Bu raporun amacı, çatışmalı ortamın başlangıcı olarak kabul edilen 24 Temmuz 2015 tarihinden 24 Temmuz 2016 tarihine kadar geçen süre içerisinde, çatışmalı ortamda meydana gelen yaşam hakkı ve temel insan hakları ihlallerine ilişkin tespitlerde bulunmaktır.

Bu raporda yer alan veriler ve verilere ait bilançolar, derneğimizin şubelerine mağdurlarca yapılan bireysel başvurulardan, basın taramalarından (Milliyet, Hürriyet, Sabah, Evrensel, Birgün, Cumhuriyet, Özgür Gündem, Cnntürk, NTV, Habertürk, Fırat Haber Ajansı, ETHA, DİHA, DHA, JİNHA, ANHA, Bianet.org, El Cezire, BBC, Yüksekova Haber, Van TV, Özgür Gün TV, T24) ve yerel kaynaklardan edinilen bilgilerden derlenerek hazırlanmıştır.

Raporda yer alan bazı veriler, iddiadır. Ancak, ilgili kurum veya kişilerden, iddiaların aksini ispatlayacak beyan ve açıklamalar yapılmadıkça, iddialar doğru ve gerçek olarak kabul edilecektir.

İddialara ilişkin yeni veriler gündeme geldikçe, raporda yer alan ilgili bölümler güncellenecektir. Rapordan çıkarılabilir veya kesinlik kazandırılarak raporda tutulmaya devam edilecektir.

1986